KOTIMAISEN OMISTAMISEN OHJELMA

Visio 2030 - Kohti vastuullista ja osaavaa omistajayhteiskuntaa

ESITTELY TULEVAISUUSVALIOKUNNALLE 30.4.2021

Kotimaisen omistamisen ohjelman –työryhmän pj. Juha Sipilä

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Toimeksianto:

> ***Kotimaisen omistamisen ohjelma***,
> *joka tukee kasvua löytämällä keinoja*
> ***vahvistaa, monipuolistaa ja tasa-arvoistaa***
> *suomalaista omistajuutta.*

Pääministeri **Sanna Marinin** hallitusohjelman kirjaus

Kotimaisen omistamisen ohjelman kokonaisuus

1. **Visio 2030 – Kohti vastuullista ja osaavaa omistajayhteiskuntaa**
2. Tytäryhtiötalous ja ulkomaiset yritysostot Suomessa: uhka vai mahdollisuus? (Tero Luoma)
3. Kuvaus kotimaisen omistajuuden toimintaympäristöstä. Sihteeristön taustaraportti
4. ”Omistamisen toimintaympäristö ja politiikkatoimenpiteet verrokkimaissa”. (4Front Oy)
5. Yrityskatsaus 1/2021 *”Vastuullinen ja osaava kotimainen omistajuus”* (julkaistu 13.2.2021)

Työryhmä kuuli 3.9.2020 – 14.1.2021 yli sataa asiantuntijaa ja järjesti kuusi *”Kohti vastuullista kotimaista omistajuutta”* - alueellista kuulemistilaisuutta. Lisäksi työryhmä sai kirjallisen lausunnon 24 organisaatiolta.

Työryhmä:

- **Juha Sipilä** (pj), kansanedustaja
- **Philip Aminoff** (vpj), hallituksen puheenjohtaja, Helvar Merca Oy Ab
- **Kari Jussi Aho**, omistajayrittäjä, Rukakeskus Oy/Pyhätunturi Oy ja Aho Group Oy
- **Jenny Hasu**, elinkeinoministerin erityisavustaja, TEM
- **Johanna Ikäheimo**, hallituksen pj, Lappset Group Oy
- **Sari Lounasmeri**, toimitusjohtaja, Pörssisäätiö
- **Jyrki Mäkynen**, yrittäjä, toimitusjohtaja, Oy HM Profiili Ab

- sihteeristö: TEM, VM, OKM, VNK-OO

Miksi kotimainen omistajuus on tärkeää?

Tavoite

- Hyvinvointiyhteiskunnan säilyttäminen
- Suomalaisten vaurastuminen
- Kriisinsietokyvyn parantaminen
- Ilmastonmuutoksen ratkaiseminen

Kasvun oltava minimissään 2%/v seuraavan vuosikymmenen ajan

Kasvun avaimet

- Työn määrä (työllisyysaste)
- Tuottavuus (TKI 4%)
- Investoinnit
- Vaihtotase (Kilpailukyky)

Näillä kaikilla tekijöillä on vahva yhtymäkohta kotimaiseen omistajuuteen ja näihin kaikkiin voimme vaikuttaa kotimaisella omistajuudella.

Omistamisella on merkitystä.
Ei ole yhdentekevää kuka omistaa,
mitä omistaa, miksi omistaa,
miten omistaa ja milloin omistaa.”

Tero Luoma, Taaleri Oyj, 3.9.2020

Työryhmän tavoitteet

1. Hyvä, vahvempi ja omistautunut kotimainen omistajuus
2. Kotimaisen omistajapohjan laajentaminen ja monipuolistaminen
3. Myönteisempi asenneilmapiiri omistajuuteen

Sekä **kotimaista että ulkomaista omistamista** tarvitaan nyt ja jatkossa - täydentämään ja vahvistamaan toinen toisiaan.

Nostoja toimintaympäristöstä

- **Pörssi**; Helsinki: päälistalla 130 yritystä - Tukholma n. 400 yritystä; First North: Suomi 32 vs. Ruotsi noin 330 yritystä (2020)
- **Kotitaloudet**: talletustileillä 103 mrd €; asunnot (netto) 200 mrd €; osakkeet 46 mrd €; sijoitusrahastot 31 mrd €; yksityismetsät 51 mrd €
- **Osakesäästäjiä** 935 000 (28.2.2021)
- **Osakesäästötili**: 181 000 tiliä avattu; varoja 872 milj. €; noin 13% kasvu osakesäästäjissä (2020); **Huom!** *Osakesäästötileillä varoja alle 1% suhteessa talletustileihin*
- **Eläkerahastot**: sijoitusvarat 210 mrd €, tästä 55 mrd € Suomessa; joista 28,6 mrd € suomalaisissa yhtiöissä; 26% varoista sijoitettu Suomeen.
- **Pääomasijoituksista** noin 60% kansainvälisiltä sijoittajilta. Hallinnoitavat varat noin 6,5 mrd €
- **Omistajanvaihdokset**: seuraavan 10 vuoden aikana 50 000 kpl
- **55 vuotta** täyttäneitä yrittäjiä 73 000
- **Kasvuhakuiset yritykset**: 25 000 yritystä (8%); noin 5000 uutta yritystä/vuosi;
- **Suomalaisista yrityksistä** oli 65,3 % kotimaisessa omistuksessa vuonna 2019.

Visio 2030 omistajayhteiskunnasta

Suomi on omistajayhteiskunta, jossa omistajuutta arvostetaan laajasti ja omistaminen koetaan yhteisenä hyvänä. Vastuullisen omistajuuden kulttuuri sekä vaurastumisen hyväksyminen ovat osa 2030–luvun suomalaista identiteettiä. Asenneilmapiiri omistajuuteen on avoin ja kannustava. Omistaminen eri muodoissaan koskee meitä kaikkia.”

Keskeiset toimenpide-esitykset

Toimenpide-esitykset

Lyhyen tähtäimen toimenpiteet (43 kpl) olisi realistista toteuttaa nykyisen hallituksen toimikaudella.

Pidemmän tähtäimen toimenpiteet (25 kpl) on oma kokonaisuus, kun laaditaan hallitusohjelmaa 2023–27.

- Varmistetaan yrityksille niiden elinkaaren jokaisessa vaiheessa riittävät kannustimet ja rahoitusvälineet.

- Mahdollistetaan listaamattoman yrityksen osakemyynti toimivalle johdolle tai muuten rajatulle joukolle työntekijöitä (TVL 66 a §).

- Kehitetään ja vakinaistetaan omistajanvaihdoksia edistävä palveluntarjonta.

- Käynnistetään omistajanvaihdosten vaikuttavuusinvestointihanke.

VISIO 1

Vastuullisessa ja osaavassa omistajayhteiskunnassa vallitsee **vahva yrittäjyysaktiviteetti ja uusyritystoiminta**.

Yrittäjyys on arvostettua ja uusia yrityksiä syntyy runsaasti.

Yrittäjät ovat kasvuhakuisia ja kasvun, riskinoton ja työpaikkojen luomisen kannusteet ovat kunnossa.

Omistajanvaihdokset onnistuvat sujuvasti.

- Tuetaan tutkimusorganisaatioiden ja yritysten ulkopuolella syntyvien korkeaan teknologian ideoiden ja keksintöjen jatkojalostamista ja kaupallistamista.
- Tuetaan korkeakouluissa ja tutkimuslaitoksissa syntyvien ideoiden kaupallistamiseksi.
- Parannetaan yksinyrittäjien (ml. toiminimet) toimintaedellytyksiä sekä työllistämismahdollisuuksia.
  - Perustetaan ns. *kanssasijoitusrahasto* businessenkeleiden tekemien rahoituskierroksien rinnalla.
- Toteutetaan pk-rahoitussetelin pilotointi yritysten pääoma- ja rahoitusrakenteen sekä omistajanvaihdosten suunnitteluun.
- Finnveran ”juniorilainan” käyttö vähintään kaksinkertaiseksi.

VISIO 2

Suomi on maailman paras startup- ja kasvuyritystoiminnan ekosysteemi ja kansainvälisesti tunnettu innovaatioistaan ja osaamisestaan.

Suomi on houkutteleva, turvallinen ja avoin kansainvälisille sijoittajille, osaajille ja potentiaalisimmille kasvuyrityksille. Kotimaiset ja kansainväliset pääomasijoittajat ja enkelisijoittajat ovat vahvasti rahoittamassa ja auttamassa kasvua.

Syntyy menestystarinoita, yksisarvisia ja onnistuneita irtautumisia, joista pääoma ja osaaminen kanavoituvat uusiin yrityksiin.

- Laaditaan Suomen Mittelstand-strategia.
- Pitkäjänteinen rahoitus perheyritysten kasvuun ja kansainvälistymiseen.
- Kiirehditään maksukyvyttömyys-lainsäädännön uudistamista.
- Kehitetään Finnveran pk-yritysten viennin rahoitustuotteita.

VISIO 3

Talouden perustana toimii vahva yrittäjä- ja perheomisteinen pk-yritysten joukko (suomalainen Mittelstand), jolla on merkittävä asema toimialansa kansainvälisillä markkinoilla ja Suomen ulkomaankaupassa.

Keskisuurten yritysten asema on vahvistunut mm. ulkomaisten yritysostojen kautta.

Sukupolvenvaihdokset onnistuvat sujuvasti ilman, että yrityksen toiminta kärsii. Seuraavat sukupolvet ovat halukkaita ja hyvin koulutettuja jatkamaan liiketoimintaa.

- Madalletaan yritysten listautumiskynnystä.

- Tehdään pörssi tutuksi listautumiskanavana.

VISIO 4

Suomessa on elinvoimainen pörssi ja vahvat pääomamarkkinat, jotka kanavoivat pääomat yrityssektorille tehokkaasti. Listautumismarkkina on aktiivinen, pörssin päälista on laaja ja First North tarjoaa varteenotettavan vaihtoehdon kasvuyrityksille.

Finanssiala toimii myös vahvana vientialana ja kanavoi kansainvälistä pääomaa Suomeen.

- Edesautetaan kotimaisia institutionaalisten sijoittajien mahdollisuuksia sijoittaa enemmän suomalaisiin listattuihin ja listaamattomiin osakkeisiin, pääomasijoitusrahastoihin ja listautumisanteihin.
  - Tesin Kasvurahastojen rahaston (KRR) jatkon turvaaminen.
  - Toteutetaan suomalaisen pääoma-sijoitusmarkkinan kokonaisarviointi.
- Sallitaan säätiöiden ja yleishyödyllisten yhteisöjen veroneutraali sijoittaminen suomalaisiin ky-yhtiömuotoisiin pääomasijoitus- ja vaikuttavuusrahastoihin.
  - Hyödynnetään tehokkaammin EU:n oman pääoman ehtoista rahoitusta.

VISIO 5

Instituutioilla, säätiöillä ja muilla isoilla omistajilla on keskeinen rooli pitkäaikaisten investointien rahoittajina samoin kuin hyvien omistuskäytäntöjen sekä hyvän hallintotavan edistämisessä markkinoilla.

Omistamisen tuotoilla saadaan aikaan laajasti hyviä vaikutuksia yhteiskunnassa, esimerkiksi apurahasäätiöiden lahjoitusten kautta. **Markkinoilla on riittävästi sekä kotimaista että kansainvälistä pääomaa**, ja rahastojen koko sekä hallinnointiosaaminen ovat kansainvälisesti kilpailukykyisiä.

- Osakesäästötili osaksi äitiyspakkausta. Valtio avaa jokaiselle vastasyntyneelle Suomessa vakituisesti asuvalle *”Lapsen Osakesäästötilin”*, jolle valtio lahjoittaa 300 euroa.
  - Nostetaan osakesäästötilille sijoitettavien rahavarojen enimmäismäärä 100 000 euroon.
- Kannustetaan pörssiyhtiöitä järjestämään yhtiökokoukset hybridimuotoisina niin, että kaikilla osallistujilla on paikasta riippumatta mahdollisuus käyttää reaaliaikaisesti omistajan oikeuksiaan.
  - Jatketaan osakesäästämisen pitkäjänteistä edistämistä selvittämällä mm. mahdollisuuksia kehittää osakesäästötiliä.

VISIO 6

Omistajuus demokratisoituu ja kaikilla suomalaisilla on mahdollisuus omistaa ja käyttää omistajavaltaa.

Kotitaloudet kokevat säästämisen, sijoittamisen ja omistamisen omakseen ja suomalaisten sijoittamien varojen määrä kasvaa merkittävästi.

Sijoittamisesta tulee suosittua ja arkipäiväistä ja merkittävä osa talletusvaroista ohjautuu jatkossa tuottavaan omistajuuteen.

Kansalaisten varallisuus on laajentunut asuntovarallisuudesta monipuoliseen sijoitusvarallisuuteen ja osakesäästämisen kulttuuri on vahvistunut ja laajentunut.

- Kannustetaan vapaaehtoiseen eläkesäästämiseen osakkeita omistamalla.

- Kannustetaan eläkeyhtiöitä toimittamaan vuosittaisen työeläkeotteen oheisaineistona myös tietoa eläkeyhtiöiden sijoituspolitiikasta ja omistuksista.

VISIO 7

Vapaaehtoinen eläkesäästäminen on osa normaalia arkea.

Kotitaloudet tunnistavat omistajuuden pitkäjänteiseksi vastuulliseksi toiminnaksi, joka lisää sekä omaa että tulevien sukupolvien hyvinvointia.

Kansalaisten vaurastuminen lisää hyvinvointia kaikkialla yhteiskunnassa.

- Helpotetaan henkilöstörahastojen perustamista.

- Seurataan listaamattomien yhtiöiden henkilöstöantien verotusuudistuksen toimivuutta.

- Huomioidaan optiot kansainvälisten osaajien houkuttelussa. Lainsäädännössä huomioidaan suomalaisen optiojärjestelmän kilpailukyky.

VISIO 8

Henkilöstöomistamisen mallit ovat keskeinen osa yritysten palkitsemiskulttuuria.

Henkilöstöomistukset ovat yleistyneet sekä suorina omistuksina, optioina että henkilöstörahastojen muodossa.

Vaurastuminen ja omistaminen ovat osa 2030-luvun työelämää, paikallista sopimista ja työmarkkinaretoriikkaa.

- Tunnistetaan elinkeinopoliittisissa linjauksissa osuustoiminnan keskeinen rooli edistämässä kotimaista omistajuutta.

- Huomioidaan yritystoiminnan sääntelyssä tasapuolisesti eri yritys- ja liiketoimintamallit.

VISIO 9

Osuustoiminnallisen pitkäaikaisen omistajuuden mahdollisuudet yhteisomistuksen muotona esimerkiksi infrastruktuurin ja muiden yhteiskunnallisesti tärkeiden omaisuuserien omistamisessa hyödynnetään tehokkaasti muun kaupallisen osuustoiminnan ohella.

- Listataan valtio-omisteisia yhtiöitä aktiivisemmin.

- Laaditaan strategia alueellisesti ja kansallisesti kriittisen perusinfrastruktuurin omistajuudesta.

- Sujuvoitetaan lupamenettelyjä.

VISIO 10

Valtion ensisijainen tehtävä on turvata yrittäjyydelle ja omistajuudelle markkinaehtoiset ja turvalliset puitteet.

Lisäksi valtio toimii strategisena omistajana kansallisen intressin kannalta merkittävissä yhtiöissä.

Valtio-omistus on tarkoituksenmukaista, pitkäjänteistä, aktiivista ja tuottavaa. Valtio-omistus on hyvää ja tehokasta huolenpitoa yhteisestä omaisuudestamme.

- Perustetaan kotimaisen merkittävän infrastruktuurin omistamiseen erikoistunut rahasto, jolla edistetään kunnallisten yhtiöiden yhdistymisiä ja omistusjärjestelyitä.

- Kehotetaan kuntia laatimaan omistajuusstrategia.

VISIO 11

Kunnat, maakunnat ja kaupungit ovat merkittäviä paikallisia omistajia.

Kunnallisia omistusrakenteita ja omaisuuden tuottavuutta parannetaan rakenteellisilla omistusjärjestelyillä sekä alueellista omistajaosaamista kehittävällä tavalla, joka edistää yksityisten yritysten asemaa markkinoilla.

- Lisätään akateemista tutkimusta.
- Esitetään suomalaisen omistajuuden neuvottelukunnan perustamista.
- Varmistetaan, että Suomen Pankin kansallisen talousosaamishankkeen strategiassa huomioidaan myös talous- ja omistajaosaamisen keskeiset elementit.
- Seurataan nuorten talousosaamista säännöllisesti. Tarkastellaan opetussuunnitelmien talousosaamisen sisältöjen riittävyyttä ja ajantasaisuutta.
- Huomioidaan koulutuspoliittisen selonteon kehittämislinjausten toimeenpanossa talousosaamiseen liittyvät sivistysmahdollisuudet.

VISIO 12

Suomalainen yhteiskunta panostaa omistajuuden osaamiseen kaikilla koulutusasteilla, aina peruskoulusta alkaen.

Suomi on osaavan omistamisen malliyhteiskunta, ja kotimainen omistajuus on vakiinnuttanut paikkansa myös akateemisessa keskustelussa ja tutkimuksessa.

Suomessa toimii kansainvälisesti tunnustettu omistajuuden professuuri ja osaamiskeskus, ja omistajuuden osaamisesta on kehittynyt menestyvä suomalainen vientituote.

Osana omistamisen osaamista hyödynnetään tehokkaasti **rahoitusmarkkinoiden digitalisaation luomia mahdollisuuksia** perinteisten rahoitusvälineiden rinnalla.

- Kannustetaan nostamaan TKI rahoituksen BKT-osuus 4%:iin.

- Vahvistetaan aineettoman omaisuuden hyödyntämistä mm. tunnistamalla IPR:t merkittävänä yritysten omaisuuden muotona.

VISIO 13

Osaaminen on Suomen arvokkain pääoma.

Suomessa panostetaan kilpailijamaita enemmän tutkimukseen ja innovointiin. Suomessa osataan hyödyntää aineeton pääoma ja immateriaalioikeudet keskeisenä omaisuuden muotona.

Väylä innovaatioista omaisuudeksi toimii.

Rakenteelliset toimenpidekokonaisuudet

1. Kannustava, ennustettava ja neutraali verojärjestelmä
2. Talous- ja omistajaosaamisen vahvistaminen
3. Myönteisen asenneilmapiirin luominen

1. Kannustava, ennustettava ja neutraali verojärjestelmä

Pääomatulon verotuksen neutraalisuuden ominaisuudet:

- kokonaisveroaste on sama pääoman lajista riippumatta ja riippumatta siitä, syntyykö tuotto suoran tuoton tai luovutusvoiton kautta
- verokanta on kaikilla tulotasoilla kiinteä riippumatta siitä, onko omistajana instituutio vai kotitalous.
- verotus on eri tulonsaajilla tasavertaista
- kotitalouksien pääomatulojen verotuksessa vältetään tulon kahdenkertaista verotusta
- kotimaisten kotitalouksien Suomessa ansaitsemien pääomatulojen kokonaisveroaste ei ole korkeampi kuin lähinaapurimaittemme kotitalouksien Suomessa ansaitsemien pääomatulojen kokonaisveroaste

1. Kannustava, ennustettava ja neutraali verojärjestelmä

Yritysvarallisuuden verotuksen neutraalisuuteen liittyvät ominaisuudet:

- Liiketoimintaa harjoittavien yritysten omaan pääomaan ei kohdistu suoraa tai epäsuoraa verotusta, joka vaihtelee sen mukaan, onko omistajana instituutio vai kotitalous.
- Kotimaisten kotitalouksien omistamien suomalaisten yritysten sukupolvenvaihdokset eivät aiheuta suurempaa verorasitusta kuin lähinaapurimaittemme kotitalouksien omistamien suomalaisten yritysten sukupolvenvaihdokset.

2. Talous- ja omistajaosaamisen vahvistaminen

Tieto omistajuuden mahdollisuuksista ja kyky käyttää omistajavaltaa edellyttää talous- ja omistajaosaamista.

Pohja omistajaosaamiselle rakentuu jo lapsuudessa ja jatkuu elinikäisenä oppimisena.

Omistajaosaamiseen liittyy numero-, henkilö- ja toimialaosaamista.

Omistaja tarvitsee osaamista yrityksen taloudesta ja kansantaloudesta.

Suomen Pankin valmisteleman kansallisen talousosaamisstrategian visiona on, että suomalaisten talousosaaminen on maailman parasta vuonna 2030.

Talousosaamisen osa-alueina nimetään myös sijoittaminen ja omistaminen.

2. Talous- ja omistajaosaamisen vahvistaminen

Talous- ja omistajaosaamisen elinikäinen kasvupolku

1. Ensimmäiset eväät omistajuuteen saadaan äitiyspakkauksessa
2. Luku-, kirjoitus- ja laskutaidon ohella talousosaaminen on yksi tulevaisuuden kansalaistaidoista. Talousosaaminen tuodaan vahvemmin myös opettajankoulutukseen.
3. Jokainen nuori tekee henkilökohtaisen säästö- ja sijoitussuunnitelman. Yrittäjyyteen ja omistajuuteen perehdytään konkreettisten toiminnallisten projektien ja järjestöyhteistyön kautta.
4. Suomessa tarjotaan korkeatasoista talous- ja omistamisosaamista.
5. Talous- ja omistajaosaamisen edistäminen perustuu pitkälti järjestöjen, säätiöiden ja yritysten ohjelmiin.
6. Mitataan ja seurataan talous- ja omistajaosaamisen kehitystä säännöllisesti.

3. Myönteisen asenneilmapiirin luominen

- Omistajayhteiskunnassa asenneilmapiiri on avoin ja kannustava.
- Omistaminen eri muodoissaan koskee kaikkia suomalaisia.
- Omistaminen ja vaurastuminen osa hyvinvointiyhteiskunnan identiteettiä - omistajuus on jokanaisen ja jokamiehen oikeus.
- Asenneilmapiiri muokkautuu sekä tekojen että puheiden seurauksena.
- Asenteiden muuttuminen lähtee lapsista ja nuorista.
- ”*Sijoittaminen on säästämistä*” , ”*Omistajuus kuuluu kaikille*” ja ”*Sijoittaminen on vaikuttamista ja vastuullisuutta*”.
- **Luottamus siihen, että Suomessa kannattaa omistaa.**

Omistaminen kuuluu kaikille!